

Alfred Morel-Fatio i la institucionalització de la literatura catalana al segle XIX

Francesc Bernat i Baltrons

(Universitat de Barcelona)

francesc.bernat@ub.edu

Rebut 23-02-2025, Acceptat 20-06-2025

I. Introducció

El lector es preguntarà, i amb tota la raó, per què s'ha de tenir en compte el punt de vista d'un foraster —un francès, concretament— a l'hora de parlar de la institucionalització de la llengua i la literatura catalanes al segle XIX. Al nostre entendre, hi ha dues raons poderoses. La primera és el fet que Alfred Morel-Fatio no és un filòleg qualsevol sinó l'estranger que més havia estudiat la llengua i la literatura catalanes al darrer terç del vuit-cents. Per aquesta raó, Gustav Gröber li va encarregar la redacció dels dos capítols dedicats a la nostra llengua i literatura al monumental *Grundriss der Romanischen Philologie* (1888-1902), la millor síntesi dels coneixements acumulats per la filologia romànica fins aquell moment.

Això vol dir que el punt de vista de Morel-Fatio va ser durant força temps el prisma a través del qual molts romanistes estrangers van accedir a la llengua i la literatura catalanes. Però la repercussió dels articles de Morel-Fatio també va arribar al nostre país i no pas lateralment. L'exemple més clar són les dues ressenyes del capítol sobre la llengua catalana —«Das Catalanische» (1888)— escrites per Fabra i Alcover: «Le catalan dans la Grammaire des langues romanes et dans le Grundriss der Rom. Philologie» (1907) i «Una mica de dialectologia catalana. L'obra de Mr. Morel-Fatio i Mr. Saroihandy dins Grundriss del Dr. Gröber sobre el català» (1909), respectivament. En la primera, Fabra demostrava ser un excel·lent coneixedor

de la diacronia del català fins al punt d'esmenar molts punts exposats per Morel-Fatio; en la segona, Alcover feia el mateix, però partint d'una admiració profunda al *Grundriss* i aportant moltes dades sobre els parlars catalans per defensar les seves opinions. Per això, diversos filòlegs, com Meyer-Lübke (1925-1926, 143-144), van considerar que a partir d'aquesta ressenya es pot donar per iniciada la dialectologia catalana. Algun dia també caldria estudiar la repercussió a Catalunya de «Katalanische Literatur» (1893 [1897]) —el capítol que Morel-Fatio va dedicar a la literatura catalana—, però ara no ens hi podem dedicar.

La segona raó per la qual ens interessa conèixer el punt de vista de l'estudiós francès és que aporta una mirada externa sobre el procés que va assentar la institucionalització de la llengua i la literatura catalanes, un fenomen clau en la història sociocultural del nostre país. El fet que Morel-Fatio no tingués cap connexió ideològica amb la tasca dels intel·lectuals catalanòfons del vuit-cents reforça encara més l'interès per les seves reflexions.

Així, doncs, l'objectiu d'aquest escrit és presentar i analitzar les obres en què Morel-Fatio va reflexionar directament sobre la institucionalització de la llengua i la literatura catalanes al segle XIX. Per aconseguir-ho, en primer lloc, descriurem la tasca de l'erudit francès com a catalanista, a fi de contextualitzar i entendre millor la seva obra sobre temes catalans. En segon lloc, presentarem sumàriament les obres en què va parlar sobre el tema que ens interessa. D'aquesta manera, i en tercer lloc, ja estarem en condicions d'esbrinar els factors que van anar modificant el punt de vista de Morel-Fatio a l'entorn del nostre procés d'institucionalització lingüístocoliterari.

2. Alfred Morel-Fatio, catalanista

Alfred Morel-Fatio va néixer a Estrasburg el 1850. Era fill d'una família protestant d'ascendència suïssa francòfona que s'hi havia instal·lat per la feina del pare. Quedà orfe de mare als vuit anys i el seu pare, banquer, l'envià a Leipzig per estudiar comerç. A la mort de son pare (1866), s'hagué d'instal·lar a París amb un oncle patern i treballar a les oficines d'una empresa tèxtil, lloc on es familiaritzà amb

l'espanyol a través de les cartes i comandes. Gràcies a una herència de l'àvia materna, va poder deixar aquesta feina i ingressar a l'École des Chartes el 1869, on esdevingué deixeble de Paul Meyer i es relacionà amb el també romanista Gaston Paris, dels quals va aprendre el mètode crític aplicat a la filologia i els estudis romànics. Després d'un breu parèntesi per la guerra francoprussiana, es llicencià com a arxivista-paleògraf, primer de la seva promoció, amb una tesi sobre les fonts del *Libro de Alexandre* (1874). És important destacar que la primera publicació de Morel-Fatio, encara com a estudiant, fou una ressenya de les *Cançons de la terra* de Francesc P. Briz (1872), per la qual cosa deduïm que el seu interès per la llengua i la literatura catalanes fou molt primerenc i segurament induït pels seus dos grans mestres.

Del 1875 a 1880 treballà com a bibliotecari adjunt a la secció de manuscrits de la Biblioteca Nacional de França, on ja es donà a conèixer per renovar a fons el catàleg dels manuscrits espanyols i portuguesos (publicat el 1881). Aquesta feina li permeté ampliar notablement el seu coneixement sobre documents hispànics medievals, entre els quals incloïa sempre els catalans, molts dels quals edità i estudià posteriorment. Durant aquesta època va fer un viatge a Barcelona el 1878 per esbrinar les fonts de la Crònica de Jaume I, una estada que aprofità per fer relació amb Milà i Fontanals i Marià Aguiló. També va publicar *Le roman de Blanquerna: notice d'un manuscrit du XIVe siècle appartenant à la bibliothèque d'E. Piot* (1877) i va traduir amb Gaston Paris els dos darrers volums de la *Gramàtica de les llengües romàniques* de Friederich Diez (1880). En aquesta etapa, doncs, Morel-Fatio consolidà la seva metodologia investigadora i demostrà un interès creixent pels estudis catalans.

Del 1880 al 1885 va ser professor de literatures estrangeres a l'Escola Superior d'Alger. Com que mai no tingué alumnes matriculats a les seves classes, va aprofitar aquells anys per aprofundir en l'estudi de la llengua i la literatura catalanes antigues i perfeccionar l'italià. D'aquest període són importants els seus dos viatges a Mallorca (1881) i València (1884), publicats el 1882 i el 1884 respectivament, per fer-hi dos *rapports* sobre l'estat de les seves biblioteques i conèixer els manuscrits antics més interessants que guardaven. Entre el més destacable d'aquestes dues estades, sufragades pel govern francès,

remarquem que a Mallorca tingué contactes amb erudits locals com Josep Maria Quadrado, Bartomeu Muntaner i Jeroni Rosselló, trobà nombroses notícies sobre Ramon Llull i conegué el *Llibre de Repartiment* de l'illa, del qual destacà l'interès lingüístic i paleogràfic. Són molt interessants també les seves observacions sobre el parlar local antic i modern (la majoria comunicades per Tomàs Forteza) i els comentaris sobre la divisió que existia entre els escriptors mallorquins pel que feia al model de llengua escrita. Quant a València, Morel-Fatio s'interessà sobretot per l'estudi, traducció i edició del *Llibre de les dones* de Jaume Roig, obra que considerava «le plus important de la littérature espagnole en langue d'oc» i a la qual dedicà la major part del seu informe. Són interessants també els seus comentaris sobre el decandiment literari i sociolingüístic del català local a partir del XVI i la comparació entre el valencià apitxat i el de la Plana de Castelló, informació que li comunicà personalment Josep Nebot.

D'aquest mateix període també cal destacar l'edició a la revista *Romania* de dues de les tres obres catalanes antigues que Morel-Fatio havia localitzat a Carpentras, ja que el 1880, abans d'embarcar-se cap a Alger, feu una estada a la Biblioteca Inguimbertaine d'aquesta localitat. Es tracta dels *Mélanges de littérature catalane* (1881, 1883 i 1886, respectivament): el primer tracta sobre un conte en vers del s. XV (*L'amant, la femme et le confesseur*); el segon versa sobre un recull de proverbis del s. XIV o XV (*Le livre des trois choses*) i, el tercer (ja al 1886) és l'edició del poema del s. XIV intitulat *Facet* en català (en llatí *Facetus*), però que ell va rebatejar com a *Livre de courtoise*. En definitiva, durant aquests anys com a professor a Alger Morel-Fatio va ampliar i consolidar notablement el seu coneixement sobre la història de la llengua i la literatura catalanes, fet que el convertí en un dels màxims catalanistes estrangers de l'època.

El 1885 torna a París i s'estabilitza professionalment. Així, en aquell any va ser nomenat suplent definitiu de la càtedra que Paul Meyer tenia al Collège de France, guanyà una plaça de *maître de conférences* en filologia romànica a l'École Pratique des Hautes Études, on ensenyà, entre altres matèries, gramàtica i literatura catalana antigues. Destaquem que aquell mateix any li van encarregar la lliçó inaugural de l'École Pratique, que dedicà a la llengua i literatura catalanes, text que comentarem. També esdevingué el secretari acadèmic

de l'École des Chartes, càrrec sense docència que mantingué fins el 1907, quan fou nomenat professor titular de la càtedra de llengües i literatures de l'Europa meridional del Collège de France en succeir Meyer. A més d'aquestes ocupacions, des del 1900 fins al 1906 va ser el president dels tribunals d'*agrégation* d'espanyol i italià.¹ La seva carrera acadèmica culminà el 1910 en ser nomenat membre de l'Institut de France (concretament de l'Acadèmia de les inscripcions i les llengües antigues), un dels màxims honors acadèmics al país veí.

Aquesta nova etapa significa, per una banda, la culminació dels estudis catalans de Morel-Fatio, però també, d'altra banda, una dedicació cada vegada més centrada en els estudis espanyols (sobretot) i italians a causa dels requeriments de les càtedres que ocupava. Amb tot, ja s'havia guanyat la fama internacional de ser un dels millors catalanistes i per això Gustav Gröber li encarregà els capítols dedicats a la llengua i la literatura catalanes del monumental *Grundriss der romanischen Philologie* (1888-1906) que dirigia. Recordem que, segons Wolf (2012: 330), el *Grundriss* és el «punt d'inflexió i clímax del concepte de filologia romànica» (traducció de l'original), perquè aplega i tracta tots els aspectes d'aquesta matèria i totes les seves diferents subdisciplines (incloent-hi naturalment la filologia catalana) a mans dels millors romanistes de l'època. Com que en aquella època no hi havia encara filòlegs alemanys que poguessin fer un compendi general de la llengua i la literatura catalanes, Gröber, que ja coneixia Morel-Fatio i compartien la mateixa manera de treballar, va confiar en l'hispanista francès.

El capítol dedicat a la llengua catalana («Das Catalanische») és bàsicament un assaig de gramàtica històrica del català acompanyat d'una presentació general, i aparegué en el volum I del *Grundriss* (1888). Cal destacar que en aquesta obra el català apareix en un capítol independent del provençal i al mateix nivell que la resta de llengües romàniques, malgrat la postura panoccitanista de Morel-Fatio. Així, en la introducció a aquest treball Morel-Fatio (1888: 673) afirmava que «el català pertany a la família gal·loromànica i no a la hispànica (castellanoportuguesa); no és tampoc un membre intermedi entre

1. Els professors *agrégés* francesos poden exercir la docència tant als *Lycées* com a les universitats franceses.

ambdues, sinó mera variant del provençal». Amb tot, a la segona edició del *Grundriss* (1904-1906), en què Morel-Fatio va comptar amb la col·laboració de Jean-Joseph Saroïhandy per actualitzar la descripció històrica del català, el fragment citat va ser suprimit. Aquesta revisió també va ser publicada a part amb el títol de *Grammatik der Katalanischen Sprache* (1906), llibre al qual tant Alcover com Fabra van dedicar ressenyes aprofundides i cabdals per al desenvolupament de la jove lingüística catalana, tal com ja hem esmentat.

El capítol reservat a la literatura catalana («Katalanische Literatur») va sortir al segon llibre del tom II del *Grundriss*, al costat de les històries de la literatura provençal, portuguesa i espanyola. Tot i que fou publicat el 1897, Gröber adverteix al pròleg que els tres primers estudis són del 1893, data en què n'estava prevista la publicació, i que la secció dedicada a la literatura espanyola, encarregada a Gottfried Baist, n'havia estat la causa del retard. Un altre aspecte a destacar és el fet que, tot i que Morel-Fatio sabia alemany, aquests dos capítols van ser traduïts per Heinrich Schneegans del francès per raons desconegudes. En síntesi, es tracta d'un catàleg de totes les obres literàries escrites en català que es coneixien a l'època des dels inicis de la llengua fins al segle XIX, classificades pels diferents gèneres de la prosa i la poesia, i amb nombrosos comentaris valoratius de les principals obres, autors i èpoques.

A banda dels *Grundriss*, l'erudit francès també va publicar el 1886 «Note sur l'article dérivé de "ipse" dans les dialectes catalans». Aquest article és una interessant síntesi sobre la història dels articles *salats* en català i un dels primers estudis sobre aquest tipus de determinants. Durant aquests anys, una altra iniciativa important de Morel-Fatio i altres hispanistes francesos va ser la fundació de la revista *Bulletin Hispanique* el 1898, la qual aplegà des del primer número ressenyes, estudis i notícies sobre totes les literatures romàniques peninsulars. També cal assenyalar la seva participació honorífica en el I Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906), ja que Alcover li va oferir ser un dels presidents honoraris.

El 1916 Morel-Fatio va patir un ictus que el deixà amb una salut precària, per la qual cosa decidí retirar-se a Versalles el 1917. Tot i que continuà escrivint i fent algunes classes al Collège de France, va demanar que Saroïhandy el suplís a partir del 1919, data en què es

jubilà definitivament. Morí el 1924 a Versalles després d'haver llegat tot el seu fons personal a la Biblioteca d'aquella localitat. Malgrat que en aquests darrers anys es dedicà poc als estudis catalans, destaquem que durant la primera guerra mundial va participar activament en la xarxa de propaganda francesa informant sobre els intel·lectuals catalans i espanyols aliadòfils i germanòfils. Com a exemple significatiu, assenyalam la *Réponse au Manifeste des intellectuels catalans* (1915), en què agraïa el suport a França d'un grup d'intel·lectuals catalans.

3. La restauració de la llengua i la literatura catalanes segons Morel-Fatio

Els escrits en què Morel-Fatio reflexionà explícitament sobre la Renaixença literària catalana són tres. La primera és la lliçó d'obertura del curs que va llegir el 1885 a l'École Pratique des Hautes Études que, com hem dit, dedicà a la llengua i la literatura catalanes. La segona i tercera apareixen al *Grundriss*, concretament als capítols sobre la llengua (1888) i la literatura catalanes (1893 [1897]). La segona és un esment molt breu però significatiu en l'assaig de periodització de la història de la llengua, mentre que la de «Katalanische Literatur» és una reflexió més llarga i paral·lela a la de la lliçó del 1885. De fet, la primera i la tercera obres són les més significatives pel que fa a la qüestió que ens ocupa, ja que reflecteixen una evolució ideològica de l'autor.

La *Leçon d'ouverture faite à l'École Pratique des Hautes Études: la langue et la littérature catalanes* (1885) és un text de 10 pàgines que es conserva actualment al fons Morel-Fatio de la Biblioteca de Versalles. Bàsicament l'erudit francès hi presenta una història literària del nostre país classificada per èpoques. Val a dir que aquest text té molts paral·lelismes amb el resum d'història de la literatura catalana del *Grundriss*, fins al punt que en pot ser considerat un esborrany previ. En el nostre cas, ens interessa la darrera reflexió de l'apartat que dedicà a la renaixença de la llengua i literatura catalanes del XIX que, segons Morel-Fatio, s'inicià el 1814 amb la publicació de la gramàtica de Ballot. El fragment final és aquest:

On ne peut guère prévoir ce que deviendra cette nouvelle littérature catalane et si elle est vraiment destinée, comme on le croit en Catalogne, à un avenir brillant. Malgré le talent incontestable de poètes comme Mariano Aguiló (Majorque), Teodoro Llorente (Valence) et, parmi les plus jeunes, Jacinto Verdaguer, auteur du poème épique l'Atlantida et de Cants mistichs d'un très grand charme, il n'est pas bien sûr que cette première génération trouve beaucoup d'imitateurs et que cette restauration d'une littérature provinciale au moment où tous les peuples de l'Europe tendent plutôt à l'unité et à la centralisation linguistique ait de grandes chances de durée. Surtout il importerait que la langue qui sert d'instrument à cette littérature fut mieux fixée et que les écrivains catalans n'hésitassent pas, comme il arrive à beaucoup aujourd'hui, entre un archaïsme prétentieux et l'incorrection du parler le plus vulgaire. Les essais des catalans modernes dans le genre du roman et du théâtre ont été jusqu'ici peu heureux et n'ont rien produit de véritablement notable.

Com acabem de llegir, el 1885 Morel-Fatio no era gaire optimista sobre el desenvolupament de la literatura catalana. És cert que valora els poetes més importants dels tres grans territoris catalanoparlants (Aguiló, Llorente i Verdaguer), però no gens els novel·listes i dramaturgs que havia donat el moviment fins llavors. A més, subratlla el problema de la manca de fixació de la llengua literària. Però potser la crítica més feridora és l'escepticisme sobre el futur d'aquest moviment pel fet que dubta que trobi imitadors en les generacions joves «au moment où tous les peuples de l'Europe tendent plutôt à l'unité et à la centralisation linguistique». En definitiva, el filòleg francès considera la revifada de la literatura catalana culta com un moviment amb un futur molt dubtós, incapaç de produir una prosa acceptable i sense una llengua literària prou consolidada. I cal tenir en compte que els dos darrers atributs són fonamentals per poder parlar de la institucionalització d'un moviment literari.

El segon esment, com hem dit, apareix a la introducció de «Das Catalanische» (1888), el capítol dedicat a la llengua catalana en el *Grundriss*. Malgrat que aquest escrit és fonamentalment una descripció històrica de la fonètica, la morfologia i la formació de mots en català, Morel-Fatio l'encapçala amb una introducció en què parla sumàriament dels noms que ha rebut el nostre idioma, la posició del català dins la Romània i una periodització de la història de la llengua. En

aquest darrer punt, l'erudit francès es basa, com era habitual a l'època, en la història literària per classificar la diacronia de la llengua, per la qual cosa també aporta la seva valoració de cada una de les etapes de la nostra literatura. Les quatre etapes que proposa són aquestes: *sorgiment* (dels inicis a mitjan segle XIII), *etapa provençal* (finals del XIII fins al segle XIV), *etapa clàssica* (segle XV) i *decadència* (del XVI fins al XIX inclòs). Malgrat que és una dada indirecta, és evident que el 1888 no considerava la literatura catalana del vuit-cents prou important com per separar-la de la resta dels segles considerats tradicionalment com a decadents. Així, doncs, la restauració de la literatura catalana del vuit-cents no era per a Morel-Fatio, ni el 1885 ni el 1888, un moviment prou important ni institucionalitzat per marcar un canvi d'època sinó una simple continuació de la crisi que caracteritzava la cultura catalana de l'edat moderna ençà.

Arribem finalment a «Katalanische Literatur» (1893 [1897]), la darrera obra en què Morel-Fatio valora la literatura catalana del segle XIX. Aquest estudi, inclòs també en el *Grundriss* de Gröber, és, segons les paraules de l'autor, «una síntesi dels fragments coneguts de la literatura catalana». Pot ser considerat, per tant, un dels primers assajos que s'aproximen a una història de la literatura catalana, tot i que Morel-Fatio considerava que encara no hi havia prou materials editats ni bons estudis crítics per escriure-la. Recordem que «Katalanische Literatur» ja estava escrita i llesta per publicar el 1893 en el volum del *Grundriss* dedicat a les literatures provençal, catalana, portuguesa i castellana, però el retard de l'autor de la darrera va fer que la publicació s'endarrerís fins el 1897. La literatura catalana hi és classificada en dos grans apartats, perquè Morel-Fatio considerava que no hi havia cap altra literatura romànica que tingués una diferència tan acusada entre la poesia i la prosa. Dins de cada bloc, les composicions són classificades per gèneres i distingint si es tractava d'obres manuscrites o editades, per la qual cosa no estem davant d'un estudi de fàcil consulta. A grans trets, Morel-Fatio no tenia una bona opinió de la majoria dels poetes catalans, perquè partia del prejudici romàntic que tota composició que fos una adaptació d'un corrent literari estranger no reflectia «l'esperit propi» del país. Per això, no valorava la poesia d'arrel trobadoresca (tota l'anterior al segle XV) ni la influïda pels models castellans (la que s'inicia a partir del segle

XVI). Només valorava Ausiàs March (amb moltes reserves per ser sovint incompreensible), Jaume Roig i Jacint Verdaguer. En canvi, tenia bona opinió de la prosa catalana, excepte la de l'edat moderna. Admirava especialment els grans autors medievals com Eiximenis, Llull, Metge, Vilanova i Turmeda, amb un esment especial a les quatre grans cròniques; també apreciava la gran quantitat de traduccions al català en aquella època. Curiosament acabava l'apartat de «Katalanische Literatur» dedicat a la prosa del vuit-cents destacant Narcís Oller i Gaietà Vidal i Valenciano. El reproduïm, doncs, sencer:

42. Els corifeus de la Renaixença no han afavorit la prosa tant com els versos i es pot dir que la instauració dels Jocs Florals, fent un elogi col·lossal de la poesia i premiant principalment els versificadors, ha fet mal a la restauració de la bona prosa catalana. Les novel·les històriques inspirades en Walter Scott i en els seus imitadors francesos amb què van fer els seus primers intents el primers catalanistes del nostre temps, p. e. Antoni de Bofarull, són força mediocres. En aquests darrers anys d'altres escriptors com Gaietà Vidal i Valenciano i Narcís Oller han assolit èxits molt més notables amb novel·les que retraten costums locals i contemporanis. Les noves revistes que encapçalen el moviment i acullen les produccions literàries catalanes, entre d'altres *L'Avenç*, fan cada vegada més lloc als escrits en prosa, les novel·les, els estudis històrics, crítiques literàries, etc. És desitjable que la generació jove continuï avançant en aquesta direcció; si aconsegueix restablir una prosa planera i vigorosa del gust de la de les antigues cròniques, que són el títol de glòria més gran dels catalans, aleshores haurà estat digna de la seva pàtria i de la literatura en general. (Traducció de Mireia Calvet.)

Com veiem, Morel-Fatio havia canviat el seu punt de vista sobre la restauració de la literatura catalana després d'escriure «Das Katalanische». Continuava sense tenir una bona opinió de la poesia catalana i, sobretot, del fet que no s'hagués volgut promocionar la prosa en català. Amb tot, ja destacava l'èxit de dos novel·listes contemporanis (Narcís Oller i Gaietà Vidal) i, especialment, la nova generació que a través de revistes com *L'Avenç* promovien tota mena de gèneres en prosa (estudis literaris, històrics, etc.). També són destacables les esperances i consells que disposa en la nova generació d'autors catalans, amb la qual cosa reconeix, implícitament, que estava equivocat el 1885 i el 1888 respecte al futur de la literatura catalana. Què havia passat després d'aquells anys per explicar-nos aquest canvi de postura?

4. L'evolució de Morel-Fatio

És evident que el 1893 el filòleg francès ja s'havia adonat de l'aparició d'una nova generació que estaven reconsiderant els objectius literaris de la Renaixença inicial. En aquest sentit, tot i que la dècada del 1880 encara s'inclou dins el catalanisme literari, els joves intel·lectuals que s'incorporaven a la literatura catalana tenien uns objectius molt més ambiciosos que els dels fundadors, en el sentit de voler fer-ne un sistema literari competitiu i modern que inclogués tots els gèneres. Segons Domingo (2018: 172-176), dos factors sorgits de la Revolució del 1868 ens ajuden a entendre-ho.

Per una banda, el canvi polític tingué un gran impacte en la literatura i la intel·lectualitat, perquè «facilità la irrupció del pensament propi [...] de la "civilització moderna", industrial i urbana: el racionalisme positivista, [...]» (Domingo, 2018: 173), cosa que també implicava revisar a fons la pràctica literària jocfloralesca. En aquest sentit, els nous requeriments estètics i ideològics de la modernitat cultural comportaven, entre altres coses, una reconsideració dels gèneres de la literatura catalana que donava un especial visibilitat a la prosa, no prou conreada ni valorada fins llavors. Per altra banda, el fracàs de les expectatives polítiques creades pel Sexenni revolucionari farà que les pràctiques polítiques i culturals del país comencin a desvincular-se progressivament de les espanyoles; per exemple, reclamant i estenent decididament el català a tots els àmbits públics dels quals havia estat exclòs. Modernitat cultural i progressisme polític, doncs, s'aniran retroalimentant mútuament fins al punt que literatura catalana i catalanisme polític esdevindran progressivament indissociables a finals del vuit-cents. Precisament, l'impuls del catalanisme polític a l'ús públic del català també implicava potenciar-ne el cultiu a la prosa, tant literària com no, cosa que ens explica l'eclosió de noves publicacions periòdiques i l'expansió del català a tots els gèneres literaris.

Aquesta renovació, que s'anirà desenvolupant sobretot al llarg de la dècada del 1880, i que al 1890 ja estava plenament assentada, és la que Morel-Fatio va constatar a «Katalanische Literatur». Les mencions a Narcís Oller i la revista *L'Avenç* són el millor exemple dels canvis culturals que motiven la seva nova actitud. És cert que aquesta evolució del sistema literari ja es feia notar amb força abans del 1893,

però la llunyania respecte a Catalunya justifica que Morel-Fatio no la valorés fins més tard. En síntesi, l'erudit francès va canviar el pessimisme del 1885 i 1888 per l'optimisme del 1893 perquè s'adonà que hi havia una nova generació que es mirava la llengua i la literatura catalanes a partir de criteris progressivament allunyats de l'historicisme romàntic que inspirava la primera Renaixença literària. Aquests nous intel·lectuals són els que a partir del 1880 van fer possible l'homologació de la literatura catalana als sistemes literaris de les grans cultures europees de finals de segle. En aquest sentit, hem de valorar que Morel-Fatio fos un dels primers testimonis estrangers de l'evolució que acabem de comentar i, sobretot, que en plasmar-ho a «Katalanische Literature» fes saber a la romanística europea que el sistema literari català s'estava consolidant com una literatura moderna europea més.

5. Bibliografia citada

- ALCOVER, Antoni Maria. «Una mica de dialectologia catalana. L'obra de Mr. Morel-Fatio i Mr. Saroïhandy dins Grundriss del Dr. Gröber sobre el català». *Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana*, Tom IV, Ciutat de Mallorca, 1909, p. 291-438.
- DOMINGO, Josep Maria. 1868-1888. *La imposició i la modernització de la Renaixença. Història de la literatura catalana, literatura contemporània (I). El Vuit-cents* (Enric CASSANY i Josep M. DOMINGO dir.). Barcelona, 2018, p. 172-176.
- GRÖBER, Gustav (ed.). *Grundriss der romanischen Philologie*, 4 vol. Strassburg, 1888-1902.
- FABRA, Pompeu. «Le catalan dans la Grammaire des langues romanes et dans le Grundriss der Rom. Philologie». *Revue Hispanique*, Tom 17, 1907, p. 1-45.
- MOREL-FATIO, Alfred. *Das Katalanische. Grundriss der romanischen Philologie* (Gustav GRÖBER ed.), Tom I. Strassburg, 1888-1902, p. 669-688.
- MOREL-FATIO, Alfred. *Katalanische Literatur. Grundriss der romanischen Philologie* (Gustav GRÖBER ed.), Tom II. Strassburg, 1888-1902, p. 70-128.
- MOREL-FATIO, Alfred & SAROÏHANDY, Joseph. *Grammatik der Katalanischen Sprache*. Strassburg, 1906.